

הלכות ראש-החודש סימן תיח

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה מנהג טוב]

דמספיק דבליה מפרים בקלאכה⁽²⁴⁾.

חדש, כתב השו"ע לעיל (סי' קפח ס"ז) שאינו צריך לחזור. וביאר המשנ"ב שם (ס"ק כו), שדוקא בשבת ויום טוב, כיון שחייבים לאכול בהם פת נחשב חיוב ברכת המזון כקבוע בהם, אבל בראש חודש, אף שאסור להתענות בו, מ"מ אינו חייב לאכול בו פת, ולכן לא נחשב חיוב ברכת המזון כקבוע בו. וראה מה שכתבנו שם. אכן לכתחילה, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תיט ס"ק א) שיותר טוב שיאכל פת לשם סעודת ראש חודש.

[שעה"צ ס"ק ה]

דדוקא בגגון זה קל גגנתם⁽⁴⁾.

(4) אמנם, במשנ"ב לקמן (סי' תקעב ס"ק ד) סתם וכתב שיש אומרים שאם לא עלה על דעתם שבהמשך הימים יחול ראש חודש, אף אם התחילו להתענות מפסיקים, ולא הביא שיש חולקים על זה.

[משנ"ב ס"ק ה]

קבש"ר תענית⁽⁵⁾ וכו', ומפסיקין בראש-חג⁽⁶⁾.

(5) ולענין קריאת התורה כשהציבור מתענים בראש חודש, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקסו ס"א) שבתפילת שחרית יקראו את הקריאה של ראש חודש, ובתפילת מנחה יקראו את הקריאה של תענית ציבור 'ויחל משה'. ובמשנ"ב שם (ס"ק ו) כתב, שבדיעבד אם קרא בשחרית את הקריאה של תענית ציבור, אין מחזירים אותו, שיש לסמוך על הירושלמי שסובר שאף לכתחילה זו היא הקריאה שקוראים כשמתענים בראש חודש.

ולענין אמירת הלל כשמתענים בראש חודש, כתב הכף החיים (שם ס"ק יג) בשם הריטב"א שבאופן זה אין אומרים הלל.

(6) אמנם בשעה"צ לקמן (סי' תקעב ס"ק ב) כתב, שלא הביא דין זה כיון שכל הפוסקים כתבו שאין מפסיקים את התענית בראש חודש ומתענים גם בו. וסיים, שמצא שגם המאמר מרדכי כתב שאין לזוז מדברי השו"ע.

[ביה"ל ד"ה ראש חדש אסור]

דקל דאסור לאתעניי בהו, שעות נמי אסיקא⁽⁷⁾.

(7) דוקא שקיבל עליו תענית שלא לאכול והתענה כמה שעות, אבל אם לא קיבל עליו תענית ורק מתעכב מלאכול כמה שעות, כתב הכף החיים (ס"ק ג) שאין זה בכלל תענית. ובשו"ת אור לציון (ח"ג פ"א תשובה א) כתב, שנראה שהאיסור להתענות בו הוא כמו דין תענית בשבת, שכתב השו"ע לעיל (סי' רפח ס"א) שאין להתעכב מלאכול עד שש שעות של היום. וראה מה שכתבנו שם ס"ק א.

(24) ולמעשה, הורה הגר"נ קרליץ (חוט שני שבת ח"ד הלכות ר"ח) שנהגו הנשים להחמיר שלא לעשות מלאכה גם בלילה מומן השקיעה, וכן בבית הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה ראש חודש פ"א סכ"ב) נהגו שלא לעשות מלאכה כבר מהלילה.

סימן תיח

דין תענית בראש-החודש

[משנ"ב ס"ק א]

אסור וכו'⁽¹⁾. ואנשי קהלה-קדושה ויומיי"ש"א מתעניין בראש-חג⁽²⁾ סינ⁽²⁾.

(1) ואף בליל ראש חודש, מבואר לעיל (סי' תיז ס"ק ד) שאסור להתענות, ולכן כתב שם, שאף מי שמתענה בערב ראש חודש ונהוג להשלים את התענית עד צאת הכוכבים, צריך לאכול מיד בצאת הכוכבים, כדי שלא להיכנס לראש חודש כשהוא בתענית.

ומי שיום היארציית על אביו או אמו חל בראש חודש, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסח ס"ט) שיתענה ביום שלמחרת ראש חודש, והרמ"א כתב (שם) שאינו צריך להתענות כלל.

וחתן וכלה שיום חופתם חל בראש חודש, כתב לקמן (סי' תקעג ס"ק ט) שלא יתענו, חוץ מראש חודש ניסן ואב שבהם עליהם להתענות [אלא שבראש חודש אב לכתחילה אין נושאים נשים]. וראה הערה הבאה.

(2) ולהתענות בראש חודש ניסן ואב, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפ סעיף א-ב) שיש מי שאומר שראוי להתענות בהם, משום שבראש חודש ניסן מתו בני אהרן ובראש חודש אב מת אהרן, והרמ"א כתב (שם) שמ"מ טוב שלא להשלים את התענית. והמשנ"ב שם (ס"ק א) כתב, שכיון שיש ראשונים הסוברים שאין להתענות בהם, ומאידך יש הסוברים שתענית זו נתקנה בימי חכמי התלמוד, לכן בעל נפש יחמיר על עצמו ויתענה. וסיים, שמי שאינו רגיל להתענות בהם, אף אם אירעה לו איזה צרה ורוצה להתענות בראש חודש ניסן, אסור לו להתענות, משום שתמיד נוהג בו איסור תענית. וראה מה שכתבנו להלן ס"ק יד.

[משנ"ב ס"ק ב]

שפלו אכל פרות יצא ואין צריך דוקא פת⁽³⁾.

(3) ומטעם זה, אם שכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון של ראש

ה'לכות ראש-חודש סימן תיח

רב

א משנה תענית ט"ז
ב שם ג שם בנפגא
יכריז יס"ד מסקנת
הנפגא שם ה' ה' ה'
תענית י"ב ונביאה
הראש דקדק ט
דנדרים ו שם בשם
יש מקושים וקטש
הרבנין

תיח דין תענית בראש-חודש, וכו' ה' סעיפים:

א *ראש-חודש (ב) אסור (ב) בתענית: **ב** (ג) אין גוזרין תענית על הצבור בראש-חודש הנגפה ופורים. (ד) ואם התחילו, שגזרו להתענות כף וקף ימים * והתחילו בהם קדם ראש-חודש * אפלו יום אחר, אין מפסיקין, ומתענין (ה) ומשלימין: **ג** (ו) ה'חיד שקבל עליו תענית כף וקף ימים ופגע בו ראש-חודש, (ז) או שקבל עליו להתענות בראש-חודש, יאם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא (ז) אינו

באר היטב

נדרו; ושפוט דאפלו בע"ש צריך להשלים, כמו שכתב ב"ד לענין יום שפוט בו אביו דאפלו חל בפעם ראשון בחל צריך להשלים אפלו אם חל אחר-כך בע"ש, ה"ה כאן אם השלים בפעם הראשון צריך לנהוג כן לעולם, ואם בפעם הראשון לא השלים, אפלו בחל א"צ להשלים, ומיהו במקום שעושין משהו תענית צבור וקורין ויחל והוא נמנה עמהם צריך להשלים, עס"ט רמ"ט וס"י תע"ב ס"ב; ונ"ל מנהג טוב לומר הפליחות קדם תפלת המנחה, כי מן המנחה ולמעלה חל ר"ח, מ"א. וכתב עוד המ"א בסימן תקט"ט ס"ק ג, דבע"ר במקום שאומרים דברי כבושים יאמרו קדם התפלה, ע"ש ומ"ע

כתב שיימיהו בסעודת הלילה שלא לנפס בה כשהוא מקנה, עמ"א. וכע"ז אין לומר י"ב קטן כי אם ביום ה', ועין סימן תקנ. וילענן אם יש שום חשש להתענות ערב חגפה בעבור ר"ח טובה, עין דבר-שמואל סימן שלט, ועין סימן תרי"ע ס"ק ב משי"ש:

(ב) אסור. כתב ב"י סימן תקט"ט: אנשי ק"ק וירמיהו"א מתענין הגזירה בר"ח סיון. וכתב מ"ע בתשובה דלא ילפינן מניה בעלמא. ועין סימן קפח ס"ו דאימא שאינו חייב לאכל פת בר"ח, שאפלו אכל פרות יצא: **(ג) יחיד.** עין סימן תקע ומ"ש שם ס"א:

באר ה'לכה

וכמו שכתב הפרי תנש דאנשים שנהגין שלא לעשות מלאכה בראש-חודש הוא מנהג בטעות, וכן כתב הב"ר יוסף והעמיקו בשער השוכה. והרב יב"ץ במדור הקצצה כתב דמסתברא דבליילה פטרים במלאכה⁶², דמ"י בצנעא, ולא נאסרה בראש-חודש אלא מלאכת פרקטיא, ולא חמיר נמי מתענית צבור, ועין שם עוד כמה שכתב להקל במלאכות סלות, וא"י ידוע אמר נהגו דבדבריו ככל זה: * **ראש-חודש אסור וכו'.** עין במגן אברהם שפסק לענין אי מותר בו תענית שעות, ומשמע מנה דזה תלוי אי ראש-חודש אסור מדאוריתא בתענית או דנפגא, ולא כהנה מוכח דאסור לכלי עלמא, שדרי מפרש אסור בש"ס תענית ט"ו: אמר רבי מיהו, אף-על-פי שאמרו רבן גמליאל אין מפסיקין מודה הנה שאין משלימין: הרי גם בתענית שהתחילו מפקה ימים מקדם גם כן אסור להתענות רק לשעות, ומוכח מזה דב"י זה אסור להתענות אף לשעות, וראיה, דהא אין גוזרין תענית וכו' לכלי עלמא היא, ואף דרבי יוסי פליג אף רבן גמליאל וסבירא ליה דמשלימין, על-ידי פנים כזה לא פליג דלכתחלה אף שלא להשלים אסור ונאפשר לשאני הכא שרב היום הוא בתענית, מה שאין כן איהו שעות, ודחוק. ומה שאמרו בערוכין שם 'שאני יום טוב דדבריהם מתוך שמתענין בו לשעות', שאני התם דחל תשעה באב בו ומשום הכי מתענין בו שעות, ולא דמטר לקבל עליו תענית שעות בראש-חודש; וגם בפרי"מ פסקים מהו דאורייתא, וצריך להגות ד"גם כיון למעשה. אחר-כך מצאנו בגאון יצחק בערוכין דמסיק גם כן להלכה, דכל דאסור לאתעוניי בהו, שעות נמי אסירא, וכמו שכתבנו: * והתחילו בהם קדם ראש-חודש. אבל שארע בהם יום טוב בודאי מפסיקין ואין מתענין באותו יום, ולא כהנה אפלו יום אחר אין צריכין להשלים, דאין כח אפלו בגזנת צבור לדחות יום טוב ויחיד דאורייתא, וצריך להיות ד"גם כמה בתידי שקבל עליו להתענות שני וחמשי ושני וזרע ראש-חודש באלו הימים, שהסכים בבית יוסף להפסיקם דאין צריך להשלים יום אחר: * **אפלו יום אחר.** ומסתברא דהוא הדין אם לא גמרהו עדין בתענית, רק שהתענה כבר רב היום ושוב נזקרו דבתענית השני יחול ראש-חודש, דגם כן מה שעשו עשו וצריכין לגמור התענית ולהתענות אחר-כך כפי גזנתה, דרב היום כולו. ומיהו, אם לא התענו עדין רק איהו שעות ונזכרו, אפשר דכטל גזנתם

שער הציור

(ב) בית יוסף ומגן אברהם: **(ג)** כן הוא פגנת המגן אברהם כמה שפ"ס מהר"ט"ע דלא ילפינן מניה בעלמא, דכן הוא ביה"א שם בסימן עט, ושלא דבריה הפחיתות השקל שהשיא דברי המגן אברהם לכונה אחרת וגם על עקר דבריו יש ללפסק טובא, שכתב הב"ר יוסף ויחיד מיהו ולא משלימין, וזהו דחוק, דבהרי"א יתאם שם בבית יוסף בשם הרומח שהיו קורין שכתב שכתב המגן אברהם ימיהו סוף פרק קמא דערוכין וכו', הוא מלתא באנפי נפשה ואדברי המחבר קאי. ודע עוד, דמגן אברהם יש נעו"ט סופר, וצריך לומר 'סוף פרק ג דערוכין ומכא' וכו', וכמו שכתב הפחיתות השקל, עין שם: **(ג)** מגן אברהם: **(ד)** עין בפרי תנש וביורה"ד ע"ה סימן רטו בבאר הגרי"א, ושלא דבריה ה"ט: **(ה)** כן כתב הרשב"א בסוגיא זו. ועין שם שהביא משה יש מפרשים, דאפלו ידעו שיחול ראש-חודש נמי חילא פיון שעל-ידי פליג ליה והתחילו מראש חודש, עין שם שהצריך, ומפל מקום לדעת הסכים להי שעהתקנו בפנים, וכן מוכח דעת ה"ר שטרקוביץ בפנים, וכן הסכים בפרי תנש דנזקא כגון זה חל גזנתם⁶⁴, ומה שצ"ע לדיק להפך מנה מדברי הרמב"ם וכושי"ט ש מפרשים שפרש"א, כבר דחה בגה"ר שלום, עין שם. ובסימן תקעב הביא בשער השוכה בשם ספר גבורות אנשים דכ"ל על דעתיה, ומדינא מפסיקין, וברשב"א הנ"ל לשני הפרושים וכן בטור משמע להפך: **(ו)** כן כתב הפרי תנש וכן פתחו כל הראשונים, ושלא ע"ה דברי התוספות בשלתי פרק ב: **(ז)** הוא לשון המגן אברהם שם, ונעתיקוהו אברהם שם, ופלא, דברי בבית יוסף הסיפס לזכות רש"י דבתידי קשארש בראש חודש אין צריך להשלים יום אחר; ומתוספות אין ראיה, דאולי בשיטת ר"י דמחמיר גם בתידי, אבל לדידן קשה, ונאפשר דלענין זה החמירו בגזנת צבור: **(ח)** דהא הבריתא דמנה נובע האי דינא דשלחן צדוקי כתיב אורי, וכמבאר בהרי"א בנפגא:

הלכות ראש-חודש סימן תיח תיט

צריך התרה, ואם קבלו עליו בלשון 'הרי עלי' שהוא לשון גדר, (ח) צריך התרת חכם. (ועין א) ביוה-דעה סימן רטו סעיף ג): ד' אם נשבע להתענות כך וכן זמנים נאדע בהם ראש-חודש, השבועה חלה עליו (ט) מטעם אסור 'כולל'. ואם נשבע בפרוש להתענות בראש-חודש, (י) נראה לי שחלה עליו שבועה כיון שאינו (יא) אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה לכאורה (יב) שהוא מדאורייתא (ועין לקמן סימן תקע): ה' שהתענה בראש-חודש או בתקנה ופורים (יג) תענית (ד) חלום, צריך למיתב (יד) תענית לתענית:

תיט ובו סעיף אָהד :

א (א) מצוה להרבות (ב) בסעודת ראש-חודש :

התורה וכן הביאים וכן הפסיקא, וכן סבב הרוח

ד ביה"טס מדיקי
המקבים פכר ה
מחלכות שבועות
ח פוק ב מחלכות
גדרים ט הנהגה
מימותי פוק א
מחלכות תענית
א טור מהא
ירושלמי דמגלה ה'
אנה דתן קאלו אמרו
מקדימן וכו', וכן
התורה וכן הביאים וכן הפסיקא, וכן סבב הרוח

באר היטב

(ג) ב"ד. כתב הש"ו: שם פתבתי הפסקא דאין לנו שום חלוק רק בין לשון גדר לשון קבלת תענית, דבשלוש גדר חל בכל גונו וצריך התרה, ובלשון תענית אין חל כלל וא"צ התרה, עכ"ל: **(ד) חלום.** גיל ההתענה תענית חלום בר"ח נוסף או בר"ח א"צ למיתב תענית להעניו כיון ד"א דמצוה להתענות כמי"ש סימן תקפ, ועין סימן תקצו, מ"א:
(ה) בסעודת ר"ח. כתב הרא"ש בשם הירושלמי, שאם חל ר"ח בשבת יש לעשות סעודת ר"ח באחד בשבת, דבשבת אין גפר שיעשה משום ר"ח, וכתב הבי"ח: ולא נהגו כן. וכתב המ"א: וניל דיש למשך סעודה שלישית עד הלילה ואז יוצא ונדי חובת ר"ח ג"כ. ועס"י קפ"ח היאך נוהגין עם רצה ונעלה ונבוא. וכתב בהלכות שמחות למתנ"ס: אפלו התפלה ערבית מבע"י, שוב אינו מוכיז של ר"ח או שבת, ועין ב"ד ס"י שעה, אכל אם הוא לא התפלל, אע"פ שהצבור התפללו, מוכיז של ר"ח, מיד דהנה אמר"ש שאע"פ

משנה ברורה

תענית שני וחמישי של כל השנה או של כמה חודשים וארע בהם ראש-חודש, התם שכן לומר ר"ח פח קבלתו חל כלל על יום זה^(א) שהוא אסור בתענית, ומפילא אין צריך לפרע עבורו יום אחר, אכל כשקבל עליו סתם כך וכן זמנים להתענות וארע בהם שבתות ויום-טוב וראש-חודש, צריך לבלגן ולהשלימן אחר-כך, דהא לא הנה מיתד במאמרו לראש-חודש כלל: **(ח) צריך התרת חכם.** דנדריים חלים אף על דבר-מצוה^(א). ומיהו, מוכח ביוה-דעה סימן רטו סעיף א דמחייב לשאל על נדרו כדי שלא יתענה, ומבאר שם עוד דפותחין לו בהם ואומרים לו: אלו שמת על לבך שיפגעו בתוך הזמן הנה אלו הנמים לא היית נודר? ומתירין לו: **ד (ט) מטעם אסור 'כולל'.** דמגו דחל שבועתו אינמים המתירים, חל שבועתו נמי ג"כ אינמים האסורים לתענית, דהא כלל אותם בלשון אָהד: **(י) נראה לי שחלה עליו שבועה.** כלומר, שגם בזה חלה עליו שבועה כיון שאינו וכו': **(יא) אלא מדרבנן.** ועל-כן שבועה חלה עליו עד שיתיר, וכמבאר ביוה-דעה סימן רלט סעיף ו, ועל-כן בענינו נמי מחייב להתיר, וכ"ל: **(יב) שהוא מדאורייתא.** הינו מדכתוב "ובמצודיכם ובראשי חודשיכם", אתקש ראש-חודש למועד, ועל-כן אין שבועה חלה עליו לדודה רק ככולל, וכ"ל. אכל הש"ך ביוה-דעה סימן רטו סעיף קטן יא כתב, דאפלו תימא דבראש-חודש מדאורייתא אסור להתענות, מכל מקום שבועה חלה עליו כיון שאינו מפרש בתורה הקדושה^(א) כשבת^(א) ויום-טוב. וכן הסכים הפרי תוש: **ה (יג) תענית חלום.** שפטר להתענות אפלו בשבת ויום-טוב, וכדלעיל בסימן רפח, **(ט) והוא הדין אם התענה משום גדר:** **(יד) תענית לתעניתו.** כדי לכפר עליו על שבטל ענג ראש-

א (א) מצוה להרבות (ב) בסעודת ראש-חודש : ואף-על-גב דמעקר חייבא **(ב)** אינו מחייב לאכל דברים השעונים בפרת-המוזון וכוכל לצאת בשארי דברים, וכדלעיל בסימן קפח, מכל מקום המוציא על סעודת ראש-חודש ואוכל ושותה בו בטוב הרי זה משבח^(א). וכתבו הפוסקים בשם מדרש פסיקתא^(א): כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש-השנה עד ראש-השנה, חוץ ממה שמוציא בשבתות וזמנים טובים וראש-החודשים וחול-המועד^(א) ומה שהתינוקות מוליכין לבית רבן, ואם מוסיף מוספיין לו^(א) ואם פוחת פוחתין לו. וכתב הבי"ח יוסף, דמה שאמר 'מה שהתינוקות מוליכין' וכו' קאי על שכר למוד, והפ"ח פרש דקאי על ראש-חודש, **(ג) והפננה,** על מה שאנו נוהגין לשלח על-ידי התינוקות מעות של ראש-חודש לרבן, ואין לבטל הפננה, עד כאן: **(ב) בסעודת ראש-חודש.** נראה דמה שפירבא בסעודה ביום לכבוד ראש-חודש די, **(ג) ואין צריך להרבות גם בלילה.** כתבו **(ד) האחרונים,** דהמדנדקים נוהגים כשחל ראש-חודש בחל עושים מאכל אָהד יותר מבכל הזמנים לכבוד ראש-חודש, וכשחל בשבת עושים מאכל אָהד יותר **(ה) ממה שנוהגים בכל השבתות כדי שיהיה נכר כבוד של ראש-חודש.** ועין במגן-אברהם שפירבא דביני פרבת-המוזון של ראש-חודש, וכבר הבאתי מקצת דבריו לעיל בסוף סימן קפח במשנה ברורה, ומקצת דבריו העתקתי לקמן בסימן תכד במשנה ברורה כי שם מקומו:

שער הציפון

(ט) ט"ו בשם הנהגת ממוינו: **(ה) באור** ורוע הלכות ראש-חודש, ומשמע דלכתחלה טוב יותר שיאכל פת לשם סעודת ראש-חודש, וכן כתב הפרי תוש. ועין בפרי מגדים: **(ב) ובמגן-אברהם** משמע שניה לו הנקטא בטור 'מה שהתינוקות מוליכין לבית רבן בראש-חודש, ובקמת לא מצאתי גוסא זו בשום מקום, עין מקור הדברים באור ורוע וזרקות ובפסיקתא דרב פהנא בפרשה 'ולקחם לכה', ומצאתי במבאר לפסיקתא שמתה גס-עין עליו: **(ג) פן** משמע מפגן-אברהם במה שמתן עצה לצאת דעת הירושלמי, עין שם: **(ד) שירי-קנסת-הגדולה** ואלהי רבה ותיי-אדם. ולא העתקתי עצת מגן-אברהם שכתב דכשתל ראש-חודש בשבת, להמשיך סעודה ג' עד הלילה וכו' ויהי נכר שהוא לכבוד ראש-חודש, גם זה אין הכר פ"כץ בימניו, דבלאו הכי נוהגים גס-עין להמשיך פן, וכן התיי-אדם לא העתיק דברי מגן-אברהם פוה: **(ה) והנה לפי דעת הירושלמי** שהובא במגן-אברהם, אף אם לא עשה מאכל יתר בשבת יכול לקנס זה במוציא-שבת, שפירבא בסעודת מלח"ה מילא לכבוד ראש-חודש העבר [סדרו יעב"ן]:

(א) עין ויקרא רבה פרשה ל.

הַלְבוּת רֵאשִׁיחֵדָשׁ סִימָן תִּיחַ תִּימַ

ביאורים ומוספים

שמי שאינו רגיל להתענות תענית צדיקים בראש חודש ניסן לא יתענה בו גם על צרתו, הוא הדין שגם לא יתענה בו תענית לתעניתו על תענית החלוס בשבת, וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק א.

סִימָן תִּימַ

[משנ"ב ס"ק א]

מְצָנָה לְהַרְבוּת¹ וכו', וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֵה בּוֹ בְּטוֹב הָרִי זֶה מְשַׁבַּח² וכו', אִם מוֹסִיף מוֹסִיפִין לֹא³.

1) ודין זה להרבות בסעודה, כתב הכף החיים (ס"ק ד) בשם היעב"ץ שנאמר גם לנשים, שעליהן להרבות בסעודת ראש חודש כאנשים. וכשיש שני ימים ר"ח, כתב הפני משה על הירושלמי (פ"ד מתענית סוף ה"א) שיש לעשות סעודה בשני הימים.

2) ומטעם זה נהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"א עמ' קעז) לשתות בכל ראש חודש קצת יין, וגם נתן לבני ביתו לשתות ואף לנשים, ואמר שצריכים לכבד את יום ר"ח, ועל ידי שתיהת היין מראים שהוא יום טוב.

3) בדרי מדרש אלו, הביא לעיל (ס' רמב ס"ק ד) בשם הגמ' בביצה (טז, א), שבה נאמר שכל מונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה וכו' חוץ מהוצאות שבת ויום טוב והוצאות בניו לתלמוד תורה, ולא הזכירה הגמ' כלל את הוצאות ראש חודש. אכן הדרכי משה (שם אות ב) כתב, שהאור זרוע (הלכות ראש חודש ס"י תנג) הוסיף בשם הירושלמי שגם הוצאות ר"ח בכלל זה. וביאר הבית יוסף (כאן), שמה שלא הזכירו בגמ' הוצאות ר"ח, הוא משום שכלולות הן במה שהזכירה הגמ' הוצאות יום טוב.

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאֵין צְרִיף לְהַרְבוּת גַּם בְּלִילָה⁴.

4) ואם עושה סעודת ראש חודש רק בליל ר"ח, כתב הערוך לנר (סנהדרין ע, ב ד"ה בגמרא) שלדעת רש"י לא קיים סעודת ר"ח, וכן כתב הנימוקי אורח חיים (ס"ק א) בשם אביו בעל הדרכי תשובה. ובשו"ת משנה שכיר (ח"ב ס' פג) הוסיף, שכך משמע בתוס' הרא"ש (ברכות מט, ב ד"ה שבתות). מאידך, בדעת המג"א (ס"ק א) כתב הערוך לנר (שם), שיצא בזה ידי חובה.

ואם חל ר"ח בערב שבת, כתב התורת חיים (סופר, ס' רמט ס"ק ז) שמוותר לעשות בו סעודת ר"ח כיון שזה זמנה. אלא שהוסיף, שיש לעשותה קודם חצות, וכמו סעודת ברית מילה ופדיון הבן, וכן באשל אברהם (בוטשאטש, שם ס"ב) נוטה להקל לקבוע סעודת ר"ח בערב שבת. מאידך, הערוך השלחן (שם ס"ז) כתב, שאין לקבוע סעודת ר"ח בערב שבת.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּאֵין כּוֹחַ קְבָלְתוֹ חַל קָלָל עַל יוֹם זָה⁵.

8) ומי שאמר הריני נודר להתענות שני וחמישי כל ימות השנה, כתב לקמן (ס' תקע ס"ק ד) שנהגו שאינו צריך להתענות בראש חודש, ואין צריך על כך התרה, כיון שלשון זה לא נחשב נדר.

[משנ"ב ס"ק ח]

צְרִיף הַתְּנַת חֲכָם⁶. וְהַנְּדָרִים חֲלִים אֶף עַל פְּרִי-מְצָנָה¹⁰ וכו', וּמִתְרִיץ לִיל¹¹.

9) ונדר שצריך התרת חכם, כתב לקמן (ס' תקע ס"ק ג) שהוא דוקא כשאמר הרי עלי אכילת יום פלוני בקונם, כיון שבנדר אוסר אדם את החפץ עליו, וכאן אוסר עליו את האוכל, אבל אם אמר הריני נודר להתענות יום אחד, כתב שם (ס"ק ד) שלא נקרא נדר. ובשעה"צ שם (ס"ק ב) כתב בשם הא"ר, שגם אם אמר הרי עלי להתענות לא נחשב לנדר, וסיים בשעה"צ שצריך עיון בזה.

10) ובטעם הדבר ביאר לקמן (שם ס"ק ג), שבנדר אוסר את החפץ עליו ואין שום ציווי על החפץ, אבל בשבועה אוסר את עצמו על החפץ, והרי הוא כבר מצוה שלא לעשות כך.

11) וגם הימים שאין איסור להתענות בהם, כתב לקמן (שם ס"ק ה) שמבואר בשו"ע (יורד ס' רטו ס"ב) שהותרו על ידי התרת נדרים זו. ובטעם הדבר כתב הש"ך (שם ס"ק ו), שנדר שהותר מקצתו הותר כולו. ולשון זה אומרים לו דוקא כשנדר להתענות ימים נוספים מלבד ראש חודש, אבל מי שנדר להתענות רק בראש חודש שביאר המשנ"ב לעיל (ס"ק ו) שגם בזה מועילה התרה, כתב הש"ך שם (ס"ק ד) שאומרים לו 'אילו היית יודע שאסור להצטרע בימים אלו היית נודר', ומתירים לו.

[משנ"ב ס"ק יב]

שְׁאִינוּ מְפָרֵשׁ בְּתוֹרָה בְּהִיאָא¹² קְשֵׁבָת¹³.

12) ולקמן (ס' תקע ס"ק יד) כתב, שהמג"א הכריע שהאיסור להתענות בראש חודש הוא מדרבנן, ושכן גם דעת הגר"א.

13) והאיסור מדאורייתא להתענות בשבת, כתב בב"ה"ל לעיל (ס' רפח ס"א ד"ה אסור) שנלמד מהפסוק 'אֲכַלְהוּ הַיּוֹם' וגו', והוסיף, שיש פוסקים שסוברים שהאיסור להתענות בשבת הוא רק מדברי קבלה, מהכתוב 'וקראת לשבת עונג'.

[משנ"ב ס"ק יח]

דְּהָא יֵשׁ אוֹמְרִים דְּמְצָנָה לְהַתְּעִנּוֹת בְּהֵם¹⁴.

14) ולכן אם התענה תענית חלוס בערב ראש חודש ניסן שחל בשבת, כתב לקמן (ס' תכט ס"ק יא) שביום ראשון שהוא ראש חודש ניסן רשאי להתענות תענית לתעניתו על כך שהתענה בשבת. אמנם לעיל (ס' רפח ס"ק ז) כתב שהתוספת שבת חלק על כך, שכיון שדעת המג"א